

ПРЕГЛЕД НА СИСТЕМАТА ЗА ПРОДЪЛЖАВАЩО ОБУЧЕНИЕ В ГЕРМАНИЯ

ПРЕГЛЕД НА НАЦИОНАЛНАТА СИСТЕМА ЗА ПРОДЪЛЖАВАЩО ОБУЧЕНИЕ

Продължаващото образование в Германия е три вида: общо и политическо, професионално обучение и продължаващо обучение в университетите. Общата образователна програма включва курсове, които не са пряко свързани с професия, като езикови курсове, медийна компетентност или работа в екип. Често се говори и за „ключови компетенции“. Ключовите компетенции са особено важни за професията и за пазара на труда. Продължаващото професионално обучение (ППО) включва курсове за професионална подготовка, професионално преквалификация, „Meisterkurse“ - майсторски курсове, езиково обучение и възможност за наваксване на квалификациите при отпадане от училище. Освен това има много форми на извънучилищно образование [1]. Общата цел на продължаващото образование може да бъде насочена към общо образование и личностно развитие с акцент върху професионалната подготовка. Може да има и припокриване, например посещение на езикови курсове, медийна компетентност или обучение по програмиране, като комуникационни умения.

ОБЩЕСТВЕНИ И ЧАСТНИ ДОСТАВЧИЦИ НА ПРОДЪЛЖАВАЩО ОБРАЗОВАНИЕ В ГЕРМАНИЯ

Примери за обществени доставчици: технически училища, висши технически колежи, камари, профсъюзи, професионални асоциации, центрове за обучение на възрастни. Предложенията са широко разпространени, например: „Търговските и техническите училища предлагат курсове по агрономство, дизайн, инженеринг, бизнес и социални въпроси с над 160 теми. Подобно на занаятчийските училища, те завършват с окончателен държавен изпит по закона на федералната провинция.“[2].

Търговските оператори съставляват една трета; най-голямата от групата доставчици на продължаващо професионално образование е частна, 15% са организации с нестопанска цел. „Обществените центрове за образование на възрастни представляват 14%. Търговските и промишлените предприятия, както и институциите, управлявани от други големи обществени групи (църкви, партии, профсъюзи, сдружения, клубове и фондации), представляват по 12% [3].

Нещо повече, частните доставчици приемат правителствени указания, например от Агенцията по заетостта (Arbeitsagentur), Център по заетостта (Job Centre) или в контекста на програми за финансиране от Европейския социален фонд.

ПРАВНИ ИЗИСКВАНИЯ

В Германия държавното и закононото регулиране по отношение на продължаващото образование е слабо. „Областите на ППО в Германия се характеризират с: плурализъм на доставчиците, до голяма степен пазарен характер и сравнително ниска степен на регулиране от страна на държавата.“ [4]. Националното стандартизирано професионално обучение и преквалификация обаче се основава на законови разпоредби, които определят съдържанието, изискванията за провеждане и за изпити, условията за издаване на разрешение и определянето на квалификацията. По правило частните доставчици трябва да се акредитират, ако решат да приемат правителствени инструкции [5].

ПРЕДЛОЖЕНИЯ ЗА КУРСОВЕ, БАЗИ ДАН-НИ И ДРУГИ ИЗТОЧНИЦИ НА ИНФОРМАЦИЯ ЗА ПРОДЪЛЖАВАЩО ОБУЧЕНИЕ

В Германия могат да бъдат намерени огромен брой бази данни и уебсайтове за търсене на предложения за продължаващо образование. По-долу са посочени някои от тях като пример:

1) Интернет базирани бази данни и информация:

- Интернет страница на националната агенция по заетостта - голям брой информация за продължаващо образование, панаири и конгреси за кариерно ориентиране и оферти за курсове (в национален мащаб, функция за търсене на местни оферти) www.arbeitsagentur.de;
- уеб портал за професионално (продължаващо) образование (Kursnet) www.kursnet.arbeitsagentur.de;
- навигатор за кариерно развитие (BEN - Berufsentwicklungsnavigator) <https://ben.arbeitsagentur.de/>;
- Уебсайтове на Федералното министерство на образованието и научните изследвания BMBF (<https://www.bmbf.de/>) и на Федералното министерство на икономиката BMWi (<http://www.bmwi.de/>), и двата сайта достъпни и на английски език (частично);
- Уебсайт на BMBF за професионално обучение и продължаващо образование, включително информация за дуалната система, по-голямата част от информацията достъпна и на английски език: <http://www.praktisch-unschlagbar.de> (напр. професионално обучение - практически ненадминато)
- Интернет страница на Европейския социален фонд в Германия - информация за финансиране, приоритети за финансиране и рамковите условия във всички федерални провинции <http://www.esf.de/portal/DE/Foerderperiode-2014-2020/Foerderschwerpunkte/inhalt.html>;
- Уеб портал на федералните провинции по отношение на (професионалното) продължаващо обучение <http://www.bildungsserver.de/Weiterbildung-in-den-Laendern-1201.html>;
- Пример за Баден-Вюртемберг: www.fortbildung-bw.de - регионална база данни и предложения за курсове;
- Ръководство за продължаващо обучение на Федералната мрежа: www.lnwbb.de - предлага информация за местно, индивидуално ориентиране (безплатно);
- Уебсайтове на синдикатите и камарите.

2) Други източници на информация:

- От 2015 г. съществува инициатива на BMBF - безплатен телефонен сервиз за кариерно ориентиране, както и консултации за разнообразните (федерални) оферти за под-крепа като стипендии за обучение или кредити за обучение и др. по телефона Вижте <https://www.bmbf.de/de/servicetelefon-zur-weiterbildung-1369.html> [6]

3) Индивидуални съвети и ориентиране за предлаганите курсове

- В бюрата по труда и центровете за работа, в центровете за информация за работа (BIZ - Berufsinformationszentrum), числящи се към агенциите по заетостта (безплатно);

- Пример Баден-Вюртемберг: Ръководство за продължаващо обучение на федералната мрежа (безплатно);
- Коучинг и консултиране от (личен) кариерен инструктор/специалист по професионално ориентиране (срещу заплащане).

ФИНАНСОВА ПОДКРЕПА НА ПРОДЪЛЖА-ВАЩОТО ОБРАЗОВАНИЕ В ГЕРМАНИЯ

Съществуват множество различни възможности за финансова подкрепа за продължаващо образование. Тези възможности могат да бъдат предоставени от федералното правителство и федералните провинции.

Като общо правило, агенцията по заетостта е първият избор за финансова подкрепа. Това се отнася за безработни, заети, заплашени от уволнение, но също така и за стартиращи с ниски доходи, рано напуснали училище и отпаднали от колеж. Когато търсят предложения за професионално обучение и финансова подкрепа, те трябва да се свържат с компетентната местна агенция по заетостта за първоначално (индивидуално) консултиране. Повечето помощи за безработни лица са безплатни. Агенциите плащат напр. за необходима преквалификация и подкрепят продължаващото образование с ваучери за образование (например информационни и комуникационни технологии).

Германският федерален закон за подпомагане на обучението (BaFöG - Bundesausbildungsförderungsgesetz) предлага финансова подкрепа за ученици от средните училища и колежи/университети.

ПРИМЕРИ ЗА ФЕДЕРАЛНА И ЕВРОПЕЙСКА ФИНАНСОВА ПОДКРЕПА ЗА РАБОТЕЩИ В ГЕРМАНИЯ:

- Закон за помощ за продължаващо обучение на напреднали (MeisterBaföG) - за служители, лица, които се връщат на пазара на труда, самостоятелно заети лица и безработни (ако е приложимо); изисква се завършено (признато) професионално обучение. Законът установява личното право да се повишава професионалното продължаващо обучение, напр. майсторски курсове или подобни. „Meister-BAföG“ подкрепя повишаването на професионалната квалификация. Служителите получават субсидия (например 30% от разходите, в зависимост от дохода), а останалата част се предоставя като заем [7].
- Безвъзмездна помощ за образование (Bildungsprämie) на BMBF за хора, желаещи да продължат образованието си, но нямащи финансови средства. Максимална безвъзмездна помощ от 500 евро, не повече от 50% от разходите за курса [8]
- Финансиране от ЕСФ за продължаващо обучение като безвъзмездна помощ (до 100% от разходите), за условията за допустимост, виж напр. уебсайт на ЕСФ или база данни за финансиране на BMWi: <http://www.foerderdatenbank.de/Foerder-DB/Navigation/foerderrecherche.html>.

СИСТЕМА ЗА ПРОФЕСИОНАЛНО ОБРАЗОВАНИЕ В ГЕРМАНИЯ

Има 330 официално признати професии за обучение (Ausbildungsberufe) с необходимия регламент за обучение. Съответните правила за обучение определят основните компоненти на обучителния процес и осигуряват национално уеднаквено ниво на занаятчийско обучение. „Германският термин“ Ausbildungsberuf „ (професионално обучение) описва ключов елемент от системата за обучение и образование, която включва стандарт за професионално образование и обучение, професионални характеристики, план за обучение от две или три години и

квалификационна рамка.“ [9]. Повече от 80% от всички занаятчий учат и работят в малки и средни предприятия. [10]

ДУАЛНАТА СИСТЕМА КАТО УСПЕШНА ПРАКТИКА

Системата за дуално обучение в Германия съчетава теорията и практиката. Обучението се осъществява в компания и професионално училище, например обучението в компанията е от три до четири дни седмично, а в професионалното училище - един или два дни в седмицата. По някои професии училището провежда модулно обучение. Обучаемите придобиват практически знания, които могат да приложат на практика и да задълбочат в обучаващата ги компания. Професионалното училище е полезно и необходимо допълнение. „Систематичното преподаване в професионалното училище е необходимо допълнение към обучението в компанията, което е ориентирано към процеса и което повече се основава на специфични вътрешни изисквания“ [11]. Освен това, стажантите се запознават с нови технически умения, процедури, машини и т.н. в професионалната практика. Основната характеристика на немската система за професионално образование и обучение е тясното партньорство между работодателите, синдикатите и правителството. Отговорното действие на всички участници, отвъд и над частните интереси на всяка група, е предпоставка за ефективността на дуалната система. Освен това съществуват различни видове професионални училища с редовна форма на обучение (Berufsfachschulen) и професионални колежи. Федералните провинции са отговорни за изпълнението [12].

Има много възможности за професионално образование във висшето образование, което може да се различава във федералните провинции. Можете да учите в публични и частни университети, университети по приложни науки и колежи. „Секторът на висшето образование обхваща различни типове висши учебни заведения, и в ограничена степен, в някои провинции има професионални академии или университети (Berufsakademien, Duale Hochschulen), които предлагат курсове за професионална квалификация за завършилите гимназиално образование с квалификация, която им дава право да посещават университет по приложна наука (Fachhochschule) „[13]. Изискването за прием е диплома (Abitur) от немско средно училище, отговаряща на условията за прием в университет или матура, или професионална диплома (Fachabitur), напр. за университети по приложни науки.

ПРОДЪЛЖИТЕЛНОСТ НА ПРОФЕСИОНАЛНОТО ОБУЧЕНИЕ В ГЕРМАНИЯ

Обучение за професионално образование (главно вътрешнофирмено): в повечето случаи три години. Професионално училище с редовна форма на обучение: от една до три години. Горните класове на техническо училище: една, предимно две години. Университетско професионално образование: три или до пет години.

РАЗХОДИ ЗА ОБУЧЕНИЕ

Обучението в професионалните училища обикновено е безплатно. „Финансирането на професионалните училища - и по-специално на държавните професионални училища – е главно от държавния бюджет“ [14]. Стажантите получават месечна помощ от обучаващата ги компания (в зависимост от професията за обучение до около 1000 евро на месец), която се увеличава всяка година. Младите хора в неравностойно социално положение, обучителни затруднения или специални образователни потребности, както и младите хора с мигрантски произход, които не владеят немски, имат различни възможности за безплатна подготовка за професионално обучение. (Berufsausbildungsvorbereitung). Това ще помогне тези юноши да намерят подходящо професионално обучение и да влязат в света на труда.

Изисквания на пазара на труда

Професионалното обучение трябва да отговаря на изискванията на промишлеността. Ако има нужда от промени, напр. в изискванията за квалификация, германското федерално правителство, федералните провинции, индустрията и синдикатите се договарят за основните принципи за адаптиране. В качеството си на самоуправляващи се органи на промишлеността, на камарите са възложени обществени задачи в дуалното обучение (напр. компетентни органи). Те включват функции за консултиране и мониторинг по отношение на индивидуалните договори за обучение. Обучителните съветници на камарите проверяват пригодността на фирмите и инструкторите да предоставят обучение и да консултират фирми и обучаващи се [15].

СИЛНИ СТРАНИ

- Обществените професионални училища с редовна форма на обучение и обучението в университетите са безплатни, стажантите в предприятията получават надбавки;
- Финансова подкрепа (BaföG) за млади хора от семейства с ниски доходи, които посещават средното училище;
- Няколко правителствени програми за повишаване на професионалното обучение (напр. Програма „Perspektive Berufsabschluss“ – перспективна професионална квалификация) и за предотвратяване на ранното отпадане от училище) [16]
- Предварително професионално обучение за млади хора напр. с обучителни затруднения или лоши езикови умения/мигрантски произход (Berufsausbildungsvorbereitung);
- Практическата приложимост на дуалната система на обучение налага тясна връзка между системата за обучение и пазара на труда и улеснява навлизането в света на труда;
- При специални условия е възможна професионална квалификация (степен) и без редовно обучение – с външен изпит от камарите;
- През 2014 г. BMBF стартира инициатива за валидиране на неформални и неофициални придобити професионални компетенции, които би трябвало да бъдат по-добре удостоверени и сертифицирани [17].

СЛАБИ СТРАНИ

- Възможностите за всички млади хора по отношение на професионалната квалификация и кариера все още не са еднакви - в почти никоя друга индустриална нация социално-икономическата среда не е толкова решаваща за успеха в училище и по отношение на възможностите за (професионално) образование, колкото в Германия [18]

УСЛУГИ ПО ОРИЕНТИРАНЕ И КОУЧИНГ ДОСТАВЧИЦИ В ГЕРМАНИЯ

Агенцията по заетостта в Германия е законово задължена да предлага (свободно) кариерно ориентиране (§ 29 SGB III - Кодекс за социално осигуряване). Има агенции във всички големи градове (повече от 150 агенции по заетостта с 600 клона), които отговарят за хората, получаващи обезщетения за безработица и търсещи нова работа. Освен това съществуват т.нар. центрове за работа, които осигуряват основен доход и също предлагат ориентиране и коучинг за търсещите работа, отчасти чрез координация на услугите. В агенциите за наемане на работа и центровете за работа работят много специалисти по ориентиране за (първоначално) индивидуално ориентиране на място.

Няма национална унифицирана програма за коучинг и ориентиране, офертите могат да се различават в различните федерални провинции, както и в регионите на дадена провинция. Също така безработните могат да се възползват от програми на Европейския социален фонд (ЕСФ) в Германия, които подкрепят различни предложения за коучинг и ориентиране, често на регионално равнище. Агенциите по заетостта във всички провинции предлагат (краткосрочно) безплатно ориентиране за завършилите училище, за завършилите гимназия, безработни лица и заети лица, застрашени от уволнение, за лица, които се връщат на работа и др. Ако е необходимо, специалистите по ориентиране от обществените институции насочват нуждаещите се към частни доставчици на ориентиране, с които има сключени договори, за да се осигури по-дълъг период от време за оказване на помощ при коучинг/консултиране (до шест месеца или повече).

Темите на ориентирането / консултирането могат да бъдат, наред с другите, кариерно ориентиране и ориентиране за (повторно) навлизане на пазара на труда след прекъсване, умения и компетентности, обучение за кандидатстване и коучинг за интервюта за работа. Освен това много частни организации с идеална цел и много частни инструктори, специалисти по ориентиране и др. предлагат кариерно ориентиране (изисква се такса).

ЗАКОНОВИ ИЗИСКВАНИЯ ЗА КОУЧИНГ И ОРИЕНТИРАНЕ

Съветник, консултант по ориентиране или инструктор не е защитено наименование в Германия и официално не съществуват определени със закон минимален стандарт или последователни изисквания за достъп до това професионално направление [19]. Независимо от професията си, образованието или обучението, всеки може да го/я нарече или сам да се нарече инструктор, съветник или консултант по кариерно ориентиране и има повече от 300 обучения от различни доставчици в Германия. Асоциациите в сферата на кариерното ориентиране, като DVB (Deutscher Verband für Bildungs- und Berufsberatung eV - Германска асоциация за образование и професионално ориентиране) или Международната федерация на инструкторите ICF в Германия са определили стандарти за качество и се стремят да утвърдят етични указания и основни компетенции за коучинг [20], но те не са правно обвързващи.

Специалистите по ориентиране на частни доставчици в обществената мисия трябва да отговарят на изискванията на обществения орган, напр. Агенцията по заетостта. Тези изисквания могат да бъдат напр. висше образование по педагогическа или социална работа и подходящ трудов опит в сферата на обучението и ориентирането.

ФИНАНСОВА ПОДКРЕПА

Ако е необходимо, агенцията по заетостта или центърът по заетостта поемат разходите за консултиране на търсещите работа. Също така има финансова подкрепа от ЕСФ и неговите национални и регионални програми за подпомагане.

СИЛНИ СТРАНИ

- Безплатни услуги за ориентиране и коучинг за безработни, осигурени от Агенцията по заетостта и центърът по заетостта, и определени институции;
- Много специалисти по ориентиране предлагат кариерно ориентиране, различни подходи за коучинг, от които може да се избира.

СЛАБИ СТРАНИ

- Недостатъчен държавен контрол по отношение на професионалното обучение и квалификация на съветниците / специалистите по ориентиране;
- Нееднороден, обръкващ пазар за квалификация и дипломиране.

ИЗПОЛЗВАНИ ИЗТОЧНИЦИ

- 1 cf. <https://www.bmbf.de/de/weiterbildung-71.html>
- 2 Hensen, Kristina Alice, Hippach-Schneider, Ute: CEDEFOP ReferNet Germany VET in Europe Country report, 2012, p. 20, hereinafter Cedefop
- 3 cf. ibid. p. 21
- 4 ibid. p. 19
- 5 cf. ibid. p. 21
- 6 also see <https://www.bmbf.de/de/haben-sie-fragen-zu-bildung-oder-weiterbildung-dann-rufen-sie-uns-einfach-an-264.html>
- 7 cf. <http://www.meister-bafoeg.info/de/36.php>
- 8 cf. <https://www.bmbf.de/de/bundesprogramm-bildungspraemie-880.html>
- 9 Cedefop, p. 26
- 10 http://www.frankfurt-main.ihk.de/berufsbildung/marktplatz/projekte/schule/berufsvorbereitung/duale_system/
- 11 Cedefop, p. 12
- 12 cf. ibid. p.12
- 13 ibid. p. 18
- 14 Cedefop, p. 32
- 15 cf. ibid. p. 12
- 16 cf. <https://www.bmbf.de/de/berufliche-bildung-69.html>
- 17 cf. Berufsbildungsbericht des Bundesministeriums für Bildung und Forschung 2015, p. 6
- 18 cf. <https://www.bmbf.de/de/internationale-vergleichsstudien-1229.html>
- 19 cf. <http://www.dvb-fachverband.de/102.html>
- 20 cf. <http://www.coachfederation.de/>